

*„NEMAD PANNAKSE
TRENNI!“ EHK ANNETE
TOETAMISE
VÕIMALUSEST
HUVIHARIDUSES*

Halliki Põlda

Huvihariduskonverentsil 21.–22.03.2022

TALLINNA ÜLIKOO
Haridusteaduste
instituut

ENNE KUI ALUSTAME

- *opera buffa*
- itaalia keeles
- kahes vaatuses
- 2 tundi ja 15 minutit
- ~5 min avamäng
- soovitatav vanus 10+

OOPERID

Don Pasquale

Alates esietendusest, on „Don Pasquale“ nautinud publikumenu kõigis maailma teatrites. Ajal, mil peamiselt koomilistele tüüpkarakteritele (Pantaloone, Arlekiin, Pierrot jt) toetuv koomilise ooperi žanr tundus juba vanamoodne, suutis Donizetti luua läbinisti värske situatsioonikomöödia, psühholoogiliselt motiveeritud, vastuoluliste ja hääletavate karakteritega. **Kestus 2 h 15 min, üks vaheaeg**

Bocciovanni's fraun lavastus toob esile

Gaetano Donizetti koomiline ooper

Giovanni Ruffini libreto

Maailmaesietendus 3. jaanuaril 1843 Pariisi Théâtre-Italien

Esietendus Rahvusooperis Estonia 25. septembril 2020

Itaalia keeles, eesti- ja ingliskeelsete subtiitritega

Kui unistad abiellumise õnnest ja ärkad abielupõrgus...

Rikas vanapoiss Don Pasquale vihastab, kui kuuleb, et tema vennapoeg Ernesto kavatseb abielluda vaesunud lese Norinaga. Vanamees otsustab hoopis ise abielluda, pere luua ja Ernesto pärandusest ilma jätta. Ernesto ja Norina on meelt heitmas, kuid appi tõttab nende sõber Doktor Malatesta, et ninakale Pasqualele õppetund anda. Plaan on järgmine: Norina maskeerib end ja Malatesta esitleb teda Don Pasqualele kui oma öde – alandlikku, kuulekat ja vägagi sobivat pruuti. Pasquale on vaimustuses! Abielu sõlmitakse silmapilkselt valenotari valvsa pilgu all. Peagi tuleb Don Pasqualel oma tormakat otsust kibedalt kahetseda – vaevalt on abielu sõlmitud, kui taltsast neiust saab saatan naise kehas ... Kuidas see kõik lõppeb, ei tea isegi ooperi peategelased!

Nägemispuudega külastajal on võimalus ooperile laenutada punktkirjas tiitri- ja kavaraamat. Raamatud on saadaval laenutuseks enne etendust suveniriletist.

Soovituslik vanus 10+

TÄNA KÄSITLEMINE

- **Mis on andekus?**
 - Anname andemõistele sisu ja tähenduse.
- **Kuidas toetada?**
 - Uuringutele toetudes mõtestame, millised võimalused on annete toetamiseks huvihariduses.
- **Kuidas lõimida?**
 - Arutame formaal- ja mitteformaalõppe lõimimise võimaluste üle (käimasoleva uuringu põhjal).

SÕNA PÄRITOLU

- Ajalooliselt seotud piibli tekstiga: heebrea *mān*: ee 'anne, and' → muidu või armust antav, taevast sadanud kink, nn taevamanna.
- Läänemeresoome ühine tüvi: ee 'kõrged vaimuanded', vepsa *tark* 'nutikas, andekas; korralik'.
- 'giftedness', 'Begabung': alggermaani *gebō* → kaasavara, pulmakink, andemõistet tähistavana kasutusel 16. sajandist

(Allikas: eri keelte etümoloogiasõnaraamatud)

4 TEOREETILIST PEAVOOLU

- I. Üldandekuse mudelid (andekus = IQ)
- II. Andekuse spetsiifilised mudelid (eri andelaade käsitlevad teooriad)
- III. Andekuse süsteemsed mudelid (andekus kui eri komponentidest koosnev süsteem)
- IV. Andekust arengulise protsessina käsitlevad mudelid (andekus kui välismõjuri toimele toimuv areng)

(Sternberg & Davidson, 2009)

ERINEVAD MÖTTEMUDELID

1. Andekas laps – kõrge intellektuaalne/loominguline võimekus
2. Talendi areng – andekus on arendatav
3. Diferentseerimine – andekad kui edenenud ja unikaalsete vajadustega õppijad
4. Sotsiaalne konstrukt – andekad kui kooli silt

Eestis näha kõigi lähenemise tunnuseid:

- nn andeka lapse lähenemine akadeemiliselt või valdkondlikult selektiivsete koolide ja olümpiaadisüsteemi puhul;
- talendi arengu paradigma kutse- ja huvihariduses;
- diferentseerimine kui kaasava hariduse tuum;

ANDEID TOETAV HARIDUS

- Lähtub lapse vajadustest ja arengupotentsiaalidest.
- Toetab kaasava hariduse põhimõtet.
- Individuaalsete tugevuste ja võimete arendamise kõrval toetab ka annete ühiskonnaga jagamise oskusi (*giftedness* → *giftingness*).

Andekus pole staatiline, vähestele omane tunnus, vaid kõiki õppijaid puudutav dünaamiline isikliku arengu konstrukt, mis avaldub maksimaalselt soodsate keskkonnamõjurite toimetel.

*T17: Andekus on kompott kaasasündinud
geneetilisest pagasist, intelligentsusest, püsivusest
ja visadusest midagi saavutada ning oskusest seda
saavutatut ühiskonnaga jagada.*

VAHEPALA

Milles seisneb sinu
kõrvalistuja andekus?
Küsi temalt järele.

EESTI KONTEKST

- Andekust seostatakse Jumala kingiga, fookus üldandekusel, arenguline käsitlus tagaplaanil.
- Seostub tunnustega: kasvuiga, atraktiivsus, eristumine, valdkondlikkus.
- Vastutus andekuse arenguks on pandud koolile/huvikoolile ja selle õpetajale.
- Osa andelaade jääb koolisüsteemis märkamata (koolisidused vs. ühiskonna tugialad).
- Mõistetakse koostöövajadust eri osapoolte – laps, vanem, kool, huvikool – vahel, kuid koostöö ei toimi.

(Põlda & Aava, 2016; Põlda, 2018)

MÕTLEMAPANEV

- - -

K: *Kui sul [tantsu]trennis sammud hästi välja tulevad, kas siis need tädid [treenerid] kiidavad ka?*

T6: *Ei, nad ei pane tähele.*

K: *Ei pane tähele mida?*

T6: *No seda, et hästi välja tuli. Keegi ei pane tähele. Neid pannakse, kellel hästi välja ei tule.*

- - -

K: *Mis sa arvad, kas andekaid lapsi keegi kiidab?*

P7: *Kes neid andekaid ikka kiidab, **nemad pannakse hoopis trenni.***

(Põlda, 2018)

MÕTLEMAPANEV

- - -

T13: *Käisin äkki seitsmel olümpiaadil? Ma ei taha õpetajale öelda, et see on kurnav, trenn ja muusikakool on ju ka veel! Niimoodi on raske hakkama saada, kui sult oodatakse nii palju. Issand Jumal, ma olen ju ka ainult inimene!*

- - -

P14: *vanemad lihtsalt, sunnivad oma lapsi (...) aga laps peaks ise leidma selle ala, mis talle tõsiselt meeldib. See on nõme. See on väga nõme, kui sunnitakse.*

- - -

P11: *lapsi topitakse igale poole ja et äkki ta on selles hea ja äkki ta on teises hea ja lapselt üldse ei küsita*

(Põlda, 2018)

HUVIHARIDUSE VÕIMALUS

- Koostöö eri osapooltega – valmisolek ja algatus dialoogiks
- Hoolimata spetsiifilisest tegevusvaldkonnast kõikide üldpädevuste arendamine huvihariduses
- Milliseid andeid ja oskusi toetan ja arendan lisaks erialasele pädevusele:
 - a) lastekoori dirigendina
 - b) muusikakooli direktorina
 - c) spordikooli treenerina
 - d) kunstikooli õppejuhina
 - e) ...

Argument huvihariduse rolli olulisusest andekuse arengus

ÜLDPÄDEVUSTE ARENDAAMINE HUVIHARIDUSES (1)

- Toetatakse kõigi üldpädevuste arengut, aga ei kasutata neid kirjeldavat sõnavara (*enesemääratluspädevus vs. iseendaks saamine jt*)
- Kui sõnavara puudub, ei pruugi õppija üldpädevuste arengut teadvustada ja nii ei jõua see teadmine ka formaalhariduse õpetajani
 - Enim ilmneb toetus: õpi-, suhtlus- ja sotsiaalne ning kodanikupädevus
 - Keskmiselt toetatakse: kultuuri-, väärtus-, enesemääratlus- ja ettevõtlikkuspädevus
 - Vähem toetatakse: digi- ja matemaatika ning loodusteaduste pädevus

ÜLDPÄDEVUSTE ARENDAAMINE HUVIHARIDUSES (2)

- Lähtutakse eelkõige õppijast, tema vajadustest ja soovidest, ümbritsevast keskkonnast ja sellest tulenevast nõudlusest.
- Tulemuseks agentne e tegevusele orienteeritud õppija.
- Pädevuse areng sõltub rollist huvihariduse kollektiivis (orkester, võistkond jne) – lihtliikmed hindavad pädevuste arengut oluliselt madalamaks kui lisarolli (võistkonna kapten, pilli- või häälerühma vanem jt) kandvad liikmed.

(MEETS, 2021; Põlda, jt 2021)

TEGEVUSED: *KUIDAS TOETADA* *ANDE ARENGUT*

- Huvihariduse mõtestamine nn tõsise vaba aja tegevusena.
- Kõigi üldpädevuste toetamine ja seda väljendava sõnavara kasutamine.
- Agentsust soosiva ja soodustava keskkonna loomine.
- Võimalus alगतada koostöö ja dialoog osapoolte vahel.
- Lapse personaalse õpitee lõimimine kooliõppe jt huvitegevustega.

LÕIMITUD HARIDUS

- Õigusaktid lubavad lõimingut, aga praktikas kasutatakse vähe.
- Õpilastel arenevad üldpädevused, agentsus, refleksioonioskus, õpimotivatsioon; väheneb ülekoormus ja stress.
- Õpetajad saavad jagada ressursse (kogemused, aeg, taristu).
- Leevenevad haridussüsteemi väljakutsed annete ja erivajaduste märkamiseks.
- Huvihariduses õpitud saab arvestada kooli kohustusliku loovtööna jm õppekava osana.
- Probleemid: huvihariduse umbusaldamine ja haridussüsteemi hierarhiad (formaalharidus esmatähtis) ning õpilaste ebavõrdne ligipääs huviharidusele.

(Allikas: ICF projekt *Noorte edu toetuseks:*

LÕPETUSEKS: MÄRGATES ENDA ANDEID, MÄRKAD JA TOETAD' KA TEISTE OMI

- Kas sa mäletad, milles seisnes sinu kõrval istuva inimese anne?
- Tunnusta teda ja julgusta oma annet arendama.

Täna kuulamast ja kaasa mõtlemast!

Halliki Põlda

halliki.polda@tlu.ee

*Ei, suured inimesed küll andekad ei ole,
nad on lihtsalt targad ja palju õppinud!*

(Norman, 7 a)